

Gazda, Jiří

In memoriam Aleš Brandner

Linguistica Brunensia. 2022, vol. 70, iss. 1, pp. 81-83

ISSN 1803-7410 (print); ISSN 2336-4440 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/LB2022-1-7>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/145236>

License: [CC BY-NC-ND 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

In memoriam Aleš Brandner

Autorství myšlenky věnovat letošní ročník periodika *Linguistica Brunensia* připomínce osobnosti významného brněnského slavisty a rusisty profesora Romana Mrázka, od jehož narození uplynulo v listopadu loňského roku právě sto let, patří dlouholetému vedoucímu semináře východoslovanských jazyků a literatur na Ústavu slavistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity docentu PhDr. Aleši Brandnerovi, CSc., který byl současně v době doznívající koronavirové pandemie a po vlastním ročním nepřetržitým pobytu v různých nemocničních a rehabilitačních zařízeních iniciátorem vzpomínkového sympozia k uctění památky profesora Mrázka, jež z epidemiologických důvodů proběhlo v online formátu počátkem prosince 2021.

Do tohoto čísla Aleš Brandner sám přispěl původní statí, jeho vydání se však už bohužel nedočkal. Zanedlouho potom, co se úspěšně zotavil z následků operace zlomeniny krčku, 1. března 2022 po krátké, zákeřné a včas nerozpoznané nemoci náhle a neočekávaně odešel z tohoto světa.

Poslední den v roce bývá pro většinu lidí spojen s představou ať už poněkud nostalgického, či naopak bujarého loučení se s něčím uplynulým, a s mírně rozechvělým očekáváním toho, co přinesou dny, týdny a měsíce roku následujícího. Pro Aleše Brandnera byl tento den mimořádný dvojnásob, neboť tento významný představitel současné české lingvistické rusistiky se v poslední den předposledního válečného roku (31. 12. 1944) v Brně narodil. S rodným Brnem byla těsně spjata celá jeho životní dráha, od školních let a středoškolských studií, přes studium ruštiny a češtiny na zdejší filozofické fakultě, až po jeho vědecko-pedagogické působení na téže fakultě, trvajícím až do jeho nečekaného úmrtí. Jeho téměř dokonalá znalost rodného města byla pověstná a často využívaná nejen hosty a příležitostnými návštěvníky brněnského slavistického pracoviště, ale také jeho spolupracovníky a známými.

Aleš Brandner absolvoval Filozofickou fakultu UJEP v Brně v pohnutém roce 1968 a po absolvování základní vojenské služby a krátkém období učitelského působení na brněnských školách se na svou alma mater v r. 1972 vrátil jako asistent katedry ruského jazyka. Na jeho budoucí vědeckou i pedagogickou orientaci měla největší vliv osobnost jeho učitele profesora Romana Mrázka, pod jehož vedením v roce 1984 obhájil kandidátskou disertaci na téma *Plynné hlásky p, л v ruštině se zřetelem k češtině*, a poté (od r. 1988 už jako docent) se badatelsky zaměřil především na diachronní výzkum ruštiny a východoslovanské jazykové oblasti vůbec. Nutno zdůraznit, že Aleš Brandner patřil k jednomu z mála specialistů v českých zemích, kteří se málo atraktivním, ale pro hlubší studium slovanských jazyků metodologicky nezbytným studiem historických rusistických disciplín systematicky zabývají. Zaměřoval

se přitom zejména na diachronní problematiku východoslovanského tvarosloví, ale také na obecnější otázky periodizace dějin spisovné ruštiny nebo uplatnění jihoslovanských vlivů v jejím vývoji.

Hlavní přínos A. Brandnera k výzkumu historického vývoje jazykových jevů spočívá v jejich interpretaci jako jevů cizího jazyka ve vztahu k českému uživateli. Právě porovnávací hledisko je charakteristické pro jeho badatelský rukopis i v oblasti synchronních výzkumů, např. ve sledování tendencí v morfologickém a syntaktickém systému současné ruštiny: v r. 2007 se jako jmenovaný docent řádně habilitoval spisem *Состояние и тенденции развития морфологической системы русского языка (с частичными историческими и сопоставительными выводами)*.

Pravidelné a bohaté byly jeho vědecké aktivity zaměřené za hranice vlastního pracoviště i své vlasti. Během své téměř padesátileté akademické kariéry absolvoval úctyhodnou řádku přednášek a konferenčních vystoupení na univerzitách v Praze, Plzni, Českých Budějovicích, Hradci Králové, Olomouci a Ostravě, a neustále navazoval a trvale udržoval kontakty s významnými zahraničními slavistickými pracovišti a badateli. Vedle pravidelné aktivní účasti na zahraničních vědeckých konferencích (Greifswald, Vratislav, Řezno, Minsk, Moskva, Kyjev, Vídeň, Segedín, Salcburk, Magdeburk, Katovice, Bratislava, Prešov, Trnava) se účastnil také tři mezinárodních sjezdů slavistů – v Bratislavě (1993), Krakově (1998) a v Lublani (2003) a přednesl několik zvaných přednášek na zahraničních univerzitách či jiných akademických pracovištích. Výsledky jeho dlouholeté výzkumné činnosti jsou uloženy v dílčích i rozsáhlejších studiích v časopisech domácích (*Slavia*, *Časopis pro moderní filologii*, *Čs. rusistika*, *Nová rusistika*, *Opera Slavica*, *Rossica*) i ve sbornících a časopisech zahraničních, např. *Русский язык в изменяющемся мире* (Minsk), *Dissertationes Slavicae (Acta Universitatis Szegedinensis)*, *Das Russische in zweisprachigen Wörterbüchern* (Magdeburg), *Nomen est omen* (Greifswald).

Seznam publikovaných rozsáhlejších i drobnějších textů Aleše Brandnera čítá téměř tisícovku položek, z toho pak více než sto titulů tvoří původní odborné statě. Významný podíl z dalšího počtu prací představují četné recenze, medailony, nekrology, referáty, zprávy atd.

V polovině 90. let se jako spoluřešitel rozvojového projektu MŠMT ČR významně podílel na ustavení a v dalších letech následně na stabilizaci ukrajinštiny jako studijního oboru na FF MU, a lze se jen domýšlet, s jakou hořkostí by nesl události, které se na těžce zkoušené Ukrajině rozhořely právě ve dnech, kdy on sám sváděl marný boj o život.

Pedagogická činnost docenta Brandnera byla tematicky zaměřena na dvě hlavní oblasti, a to především na historický vývoj ruštiny s programovými výhledy do sféry ruské dialektologie a do dějin ruské jazykovědy, dále pak na oblast normativní a porovnávací morfologie, a v posledních letech i syntaxe současné ruštiny.

Do jeho vědecko-pedagogické činnosti spadá i autorství dvou specializovaných lexikografických příruček z oblasti archeologie: *Česko-ruského slovníku pro archeology* (1990) a *Rusko-českého slovníku pro archeology* (1994).

Celoživotní pedagogická činnost Aleše Brandnera na brněnské univerzitě se neomezovala jen na mateřskou filozofickou fakultu, ale přesahovala i na fakultu pedagogickou, kde extempore přednášel a vedl semináře z historického vývoje ruštiny. Podstatnou a samozřejmou

součástí jeho pedagogických aktivit bylo vedení diplomových prací a doktorských disertací. Řadu desetiletí působil jako předseda nebo člen zkušebních komisí pro státní závěrečné zkoušky na filozofických a pedagogických fakultách v Brně, Olomouci a Plzni, předseda oborových komisí pro doktorské studium (Ruský jazyk a Paleoslovenistika a slovanské jazyky) na FF MU v Brně a člen oborové rady pro doktorské studium v oboru Filologie na FF MU v Brně a analogické oborové rady pro obor Ruský jazyk na FF UP v Olomouci.

Z jubilatovy činnosti redakční připomeňme jeho funkci předsedy redakční rady časopisu *Linguistica Brunensia* (dříve jazykovědné řady *Sborníku prací Filozofické fakulty brněnské univerzity*), člena redakční rady časopisů *Opera Slavica* a *Rossica*. Byl rovněž členem redakční rady periodika *Лінгвістичні студії*, vydávaného ukrajinskou Doněckou národní univerzitou. Za připomenutí stojí jeho záslužné dlouholeté předsednictví a následné místopředsednictví brněnské pobočky *Jazykovědného sdružení České republiky*.

Nezanedbatelnou součástí Brandnerovy akademické dráhy byla jeho práce funkcionářská a organizačně-administrativní. Od r. 1981 zastával funkci tajemníka a od r. 1990 vedoucího katedry ruského jazyka až do založení Ústavu slavistiky FF MU v roce 1995, kdy se ujal funkce vedoucího jeho semináře východoslovanských jazyků a literatur, kterou vykonával až do důchodového věku.

Docent Aleš Brandner se vždy těšil uznání a respektu svých spolupracovníků, studentů i širší akademické obce jak za výsledky své publikační i pedagogické činnosti, tak za své osobnostní vlastnosti, mezi které patřily spolehlivost, důslednost, uvážlivost a korektnost v jednání i ve vztahu k pracovišti, ke svým spolupracovníkům i studentům. Nejen brněnská rusistika tak v něm ztrácí osobnost, kterou bude obtížné po profesní i lidské stránce plnohodnotně nahradit.

Čest jeho památce!

Jiří Gazda

Department of Slavonic Studies
Faculty of Arts, Masaryk University
Arne Nováka 1, 602 00 Brno
Czech Republic
gazda@phil.muni.cz

Toto dílo lze užit v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-NC-ND 4.0 International (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>). Uvedené se nevztahuje na díla či prvky (např. obrazovou či fotografickou dokumentaci), které jsou v díle užity na základě smluvní licence nebo výjimky či omezení příslušných práv.